

Casablanca, ironies d'un clàssic

Pere Antoni Pons

La història de l'art —ho sap tothom— és plena de contradiccions i d'ironies. No són poques les pintures, les peces musicals, les escultures, les pel·lícules o els llibres que, una vegada enllestits, ben poc tenen a veure amb la intenció inicial dels seus creadors, o amb el ressort primer que els va motivar a fer-les, o amb el propòsit d'aquells —reis, Papes, mecenes o governs— que els pagaren perquè les fessin.

Amb la *Divina Comèdia*, el Dante va voler fer el més solemne i majestuós monument literari dedicat mai a Déu, i ho va aconseguir... fent un dels retrats més brutals i complets i profunds dels sentiments més forts i les passions més baixes dels éssers humans. Cervantes va voler fer una paròdia de les novel·les de cavalleries i va acabar escrivint el *Quijote*, la primera novel·la moderna. Un pluriempleat del món del teatre anomenat William Shakespeare va passar-se la vida fent obres que li sortissin rendibles com a empresari teatral i, passats els segles, resulta que no hi ha un compendi més lúcid i sublim sobre la condició humana que el que ofereixen la seva galeria de personatges i la seva col·lecció de metàfores. Els Papes de la Roma del Renaixement abocaren morterades de diners perquè els artistes de l'època exaltessin el seu poder terrenal i el poder celestial de Déu Nostre Senyor, sense ser conscients que estaven donant joc a uns artistes

posseïdors d'un talent tan innovador i inèdit que acabarien creant una manera de concebre la vida i l'art que, amb el temps, serviria per posar en dubte els poders que, en un principi, els havien encarregat de sublimar, exaltar i publicitar. Els burgesos del nord d'Europa que, al llarg dels segles XV, XVI i XVII pagaven a pintors perquè els retratessin ho feien per pura vanitat, no els interessaven gens els plecs profunds de la psicologia, la delicadesa perdurable de la quotidianitat. Amb les seves cançons obscures i esqueixades, el que Kurt Cobain volia era cantar el seu dolor, no representar el desfici de cap jovenalla insatisfeta i turmentada...

Pel que fa a les pel·lícules, qualsevol cinèfil sap que el clàssic més ple de contradiccions o d'ironies de la història del cinema és *Casablanca*. És la història d'amor més bella que s'hagi contat mai en una pantalla, exclamen els seus fans més fervents, i jo no puc sinó subscriure-ho perquè en som un d'ells. Però va, no fotem: quina història d'amor més sarcàstica, més espúria! ¿És concebible una ironia més bèstia que el fet que una de les més grans històries d'amor del cine tenguí lloc en un film de propaganda bèl·lica, en el qual els sentiments, les passions, els desigs i les esperances dels amants són sacrificats, sense a penes mala consciència, a una causa político-ideològica superior, que transcendeix la importància dels individus i que els rebaixa fins a la condició de simples peces d'una maquinària que no controlen i a penes entenen?

L'escena final de *Casablanca*, quan Rick Blaine i Ilsa Lund es diuen adéu per sempre a l'aeroport, està considerada una de les escenes més romàntiques de la història. I ho és..., però a pesar de tots els elements antiromàntics que hi apareixen. Ilsa va a l'aeroport amb la intenció d'abandonar el seu espòs, Victor Laszlo. A l'últim moment, però, canvia d'opinió perquè en Rick, l'home de la seva vida, el seu gran amor, li fa veure que la història de tres persones petites o insignificants no té cap importància en el món de bojos que els ha tocat viure. I aleshores ella acota el cap, plora una mica, es resigna i marxa amb en Victor, el seu marit, el qual és un gran tipus però no sap ben bé de què va la història.

És una escena que conté tots els elements per resultar sentimentaloides i còmica, o, en cas contrari, maquinàlment pamfletària i ideològica: l'estimat diu a l'estimada que l'adora però que tanmateix no poden estar junts perquè s'han de sacrificar per tractar de posar llum a la seva època tan fosca. Quin disbarat, quina ironia, quin gest més antiromàntic, més poc sentimental. Però igualment emocional fins a les llàgrimes. Per què? Qui ho sap: deu ser la grandesa de l'art. I, si en diem art, segurament és perquè no hem trobat cap paraula més precisa, més sublim i alhora més simple. ■

